

DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-73-115>

УДК 336.77

БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

BANK LENDING IN MODERN CONDITIONS

Тимошенко Марина Вікторівна

кандидат технічних наук,
доцент кафедри обліку, фінансів та банківської справи,
Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0288-9750>

Бондаренко Анастасія Вадимівна

здобувач другого рівня вищої освіти,
Державний вищий навчальний заклад
«Приазовський державний технічний університет»
ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7926-5453>

Tymoshenko Maryna, Bondarenko Anastasiia

State Higher Education Institution «Pryazovskyi State Technical University»

У статті здійснено комплексне дослідження трансформаційних процесів у сфері банківського кредитування України в умовах багатофакторної невизначеності. Теоретичне підґрунтя дослідження побудоване на критичному аналізі еволюції функцій банківського кредиту, сучасних класифікацій кредитних операцій та теорій ризик-орієнтованого банківського посередництва. Розглянуто сучасні тенденції кредитного ринку, проблеми NPL, роль споживчого, іпотечного та короткострокового кредитування. Виокремлено бар'єри: висока вартість ресурсів, недовіра, регуляторні обмеження. Оцінено ефективність програм підтримки, зокрема «5-7-9%», участь міжнародних партнерів. Акцентовано щодо імплементації моделі адаптивної кредитної політики, з акцентом на цифровізацію, ШІ та держгарантії. Зазначено перспективи досліджень у сфері ESG та ризик-моделювання.

Ключові слова: банківське кредитування, кредитна політика, управління ризиками, облікова ставка, непрацюючі кредити, штучний інтелект, державні гарантії, доступ до фінансування.

The article presents a comprehensive scientific study of the transformation processes in the field of bank lending in Ukraine under the conditions of multifactor uncertainty caused by full-scale military aggression, structural economic restructuring, and high macroeconomic volatility. The theoretical framework of the research is based on a critical analysis of the evolution of bank credit functions, contemporary classifications of credit operations, and theories of risk-oriented financial intermediation. The paper identifies current trends in the structure and dynamics of Ukrainian banks' credit portfolios, characterizes the role of short-term, consumer, and mortgage lending, and analyzes the level of non-performing loans (NPLs) and their impact on lending activity. The study finds that the high cost of borrowing, borrower distrust, regulatory restrictions, low levels of financial inclusion, and geopolitical shocks are the main factors constraining the expansion of bank lending. Particular attention is paid to assessing the effectiveness of state policy in credit stimulation, especially the implementation of the "Affordable Loans 5-7-9%" program, interest rate compensation mechanisms, and the role of international institutions (EIF, USAID) in ensuring financial support for small and medium-sized businesses. The article highlights a conceptual model of adaptive credit policy focused on long-term investment lending, digital transformation of creditworthiness assessment, application of artificial intelligence in scoring systems and expansion of state guarantees for high-risk loans in the post-war period. It is argued that only synergy between the regulator, the banking sector, institutional donors and borrowers can unlock the strategic potential of bank lending in Ukraine's post-crisis recovery. Prospects for further research are outlined, particularly in the fields of ESG-finance, insolvency risk modeling, and institutional restructuring of bank intermediation. It is emphasized that in the future, special attention should be paid to the study of credit risk management: it is necessary to develop multifactor models for predicting defaults.

Keywords: bank lending, credit policy, risk management, key policy rate, NPL, artificial intelligence, state guarantees, access to finance.

Постановка проблеми. У сучасному глобалізованому світі банківське кредитування виступає не лише класичним механізмом акумуляції й перерозподілу фінансових ресурсів, а й індикатором фінансової стійкості, довіри до банківської системи та готовності держави гарантувати макроекономічну стабільність. Особливої ваги ці питання набувають в умовах системних викликів, які переживає Україна, зокрема повномасштабної війни, структурної перебудови економіки, зростання ризиків у фінансовій сфері, а також необхідності відновлення довгострокового інвестиційного циклу. Сучасна парадигма банківського кредитування в Україні формується на перетині воєнних загроз, потреб у фінансуванні післявоєнної відбудови, цифровізації фінансових послуг і трансформації глобального кредитного середовища.

Актуальність дослідження зумовлена суттєвим посиленням диспропорцій у функціонуванні банківської системи, деформованістю структури кредитного портфеля, зниженням ролі банків як інвестиційних посередників та відсутністю сталих інституційних механізмів довгострокового кредитування. Питання обмеженого доступу до кредитних ресурсів, низької участі банків у фінансуванні реального сектору та відсутності цільових фінансових інструментів для малого й середнього бізнесу мають не лише економічний, а й стратегічний вимір, адже без доступного кредиту неможливі ані сталий розвиток, ані структурна модернізація національної економіки. У цьому контексті окремого аналізу потребує і державна політика у сфері стимулювання кредитування, зокрема через інститути гарантування, субсидування процентних ставок і створення програм відновлення інвестиційної активності. З огляду на складну макроекономічну ситуацію, високий рівень ризиків та критичну необхідність залучення фінансових ресурсів до реального сектору економіки, дана наукова праця є внеском у системне осмислення ролі банківського кредитування як ключового елементу фінансової стабільності й економічного зростання.

Формулювання цілей статті. Метою даного дослідження є поглиблене наукове осмислення сучасних трансформацій банківського кредитування в Україні в умовах багатофакторної невизначеності, а також розробка концептуальних підходів до підвищення ефективності кредитної політики банків у контексті відновлення економіки. Пред-

метом дослідження є економічні й інституційні умови реалізації банківських кредитних відносин у період воєнного й післявоєнного розвитку. Об'єктом – механізм функціонування кредитних процесів у межах банківської системи України, адаптованої до нових ризиків і викликів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Наукові дослідження та офіційні звіти, присвячені проблематиці банківського кредитування в Україні, упродовж останніх років суттєво активізувалися, зважаючи на глибоку трансформацію фінансового сектору в умовах воєнного стану, макроекономічної нестабільності та посилення ролі банків як інструменту відновлення економіки. У роботах провідних українських дослідників охоплюються фундаментальні аспекти теорії, методології та прикладного аналізу кредитної діяльності, однак окремі структуроутворювальні компоненти сучасної кредитної системи залишаються недостатньо розкритими. В працях А. Герасименко, О. Дзюблюк здійснено концептуалізацію сутності банківського кредиту як фінансового інструменту інвестування промислового сектору, окреслено базові принципи його реалізації, зокрема ризик-орієнтований підхід до формування умов кредитування [1; 5]. Дослідники В. Корнеєв, Г. Забчук, О. Іващук, Т. Винник, В. Рудан, а також М. Крупка, Д. Ванькович, М. Кульчицький фокусуються на проблемі активізації кредитування реального сектору економіки [4; 7]. Інституційні джерела слугують емпіричною базою для оцінки стану та ефективності банківського кредитування [3; 6; 8–9; 11; 14]. Водночас, недостатньо вивченими залишаються питання цифровізації процесу кредитування (AI, скоринг), ESG-фінансування, формування інституцій гарантування кредитів, а також розробка моделей довгострокового інвестиційного кредитування в умовах посткризового відновлення. Саме ці аспекти і становлять поле для подальших наукових пошуків та концептуального осмислення ролі банків у модернізації української економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження. Банківське кредитування як фундаментальний інститут фінансової системи виступає ключовим каналом фінансового посередництва, що забезпечує перерозподіл ресурсів між секторами економіки, сприяє стимулюванню інвестицій, підвищенню продуктивності праці та економічному зростанню. Його сутність полягає у тимчасовому наданні

банками грошових коштів на умовах повернення, строковості та платності, що забезпечує не лише дохідність банківських операцій, а й економічну мобільність активів на ринку. У цьому контексті кредит є не просто фінансовою операцією, а інституційним механізмом реалізації довіри до економічної системи, що проявляється через фінансову інтеграцію, забезпечення ліквідності, інвестиційну підтримку підприємств та стимулювання споживчого попиту.

Згідно з теоретичними положеннями сучасної фінансової науки, банківський кредит є носієм монетарної політики, адже через його механізми транслюється облікова ставка центрального банку, яка визначає загальні умови грошового обігу в економіці [1].

Класифікація банківських кредитів [2], сформована на основі банківської практики та фінансового права, має вирішальне значення для розуміння ризиків, організації обліку та нормативного регулювання. Розроблена типологізація дозволяє банкам моделювати профіль кредитного ризику, обирати відповідні інструменти хеджування та оптимізувати структуру активів.

Упродовж останніх десятиліть роль банківського кредиту в економічному розвитку зазнала істотної трансформації. Якщо в індустріальну епоху банки переважно обслуговували великі виробничі підприємства через довгострокове фінансування, то в постіндустріальній економіці кредитування дедалі більше зміщується у площину споживчого та короткострокового фінансування, що знижує потенціал впливу банків на структурні перетворення економіки. В Україні ці тенденції мають особливе забарвлення через надмірну частку споживчого кредитування, відсутність ефективного фондового ринку та брак механізмів трансформації коротких депозитів у довгі кредити [3].

З огляду на це, критично важливим стає теоретичне переосмислення засад формування кредитної політики банків в умовах високої невизначеності. Традиційні підходи, засновані на консервативному оцінюванні платоспроможності позичальника (credit scoring) та формуванні резервів на покриття потенційних збитків, мають бути доповнені ризик-орієнтованими стратегіями, заснованими на динамічному аналізі бізнес-моделі клієнта, стрес-тестуванні кредитного портфеля та макроекономічному прогнозуванні. Сучасні наукові праці [4; 5] наголошують на необхідності глибшого поєднання кредитного

аналізу з економетричними моделями циклічності, що дає змогу ідентифікувати фази перегріву й рецесії в економіці, а відтак – формувати контрциклічну кредитну політику банку.

Крім того, новітні підходи до організації кредитної діяльності передбачають інтеграцію елементів ESG-фінансування, тобто кредитування з урахуванням екологічних, соціальних та управлінських критеріїв. Це особливо актуально для післявоєнної України, яка потребує не лише відновлення капіталу, а й модернізації інфраструктури відповідно до принципів стійкого розвитку. У цьому контексті важливими стають не лише фінансові показники позичальника, а й його здатність до екологічної відповідальності, етичного управління та інноваційного розвитку [6].

Таким чином, банківське кредитування в умовах України постає як складна динамічна система, що інтегрує в собі класичні механізми грошового посередництва, новітні ризик-моделі, технологічну трансформацію банківських процесів та соціально орієнтовані підходи до оцінки ефективності кредитних рішень [7]. Наукове осмислення його теоретичних засад дозволяє не лише точніше інтерпретувати сучасні виклики, а й сформулювати концептуальний фундамент для розробки ефективної кредитної політики, адаптованої до специфіки перехідної економіки, ураженої війною.

Протягом останнього десятиліття обсяги кредитування в Україні зазнали значних коливань, зумовлених економічними кризами, пандемією COVID-19 та повномасштабною війною. Нижче наведено динаміку загального обсягу кредитів, наданих банками резидентам (крім депозитних корпорацій), у мільйонах гривень (табл. 1).

Станом на 1 березня 2025 року структура кредитного портфеля банків виглядає наступним чином (табл. 2).

Беззаперечними банками-лідерами за обсягами кредитного портфелю залишаються банки державної форми власності.

Найбільші обсяги кредитів залучають суб'єкти господарювання та фізичні особи (табл. 3).

На початок 2025 року частка непрацюючих кредитів (NPL) у банківському секторі України становила 30,5%, що свідчить про поступове зниження порівняно з попередніми роками. Зокрема, у приватних та іноземних банках рівень NPL опустився нижче 13%, тоді як у державних банках він залишається на рівні 43%. Це свідчить про необхідність подаль-

Таблиця 1

Обсяги кредитування комерційними банками

Рік	Обсяг кредитів (млн грн)	Зміна до попереднього року (%)
2015	981 627	–
2016	998 682	+1,7%
2017	1 016 657	+1,8%
2018	1 073 131	+5,6%
2019	971 871	–9,4%
2020	948 386	–2,4%
2021	1 044 049	+10,1%
2022	1 007 648	–3,5%
2023	997 877	–1,0%
2024	1 153 567	+15,6%

Джерело: сформовано на основі [8]

Таблиця 2

Структура кредитного портфеля банків України

Вид кредитування	Обсяг (млн грн)	Частка (%)
Кредити суб'єктам господарювання	859 106	74,5%
Кредити фізичним особам	282 722	24,5%
Кредити небанківським фінансовим установам	53	0,01%

Джерело: сформовано на основі [9]

Таблиця 3

Динаміка кредитування фізичних осіб, суб'єктів господарювання, органів державної влади та небанківських фінансових установ

Рік	2020	2021	2022	2023	2024
Кредити надані клієнтам	980 499	1 061 873	1 075 343	1 021 786	1 153 080
кредити, що надані органам державної влади	6 560	4 068	26 005	18 173	13 237
кредити, що надані суб'єктам господарювання	770 164	845 637	823 514	777 047	861 944
кредити, що надані фізичним особам	203 757	212 133	225 746	226 565	277 789
кредити, надані небанківським фінансовим установам	19	35	78	2	109

Джерело: сформовано на основі [8; 9]

шого вдосконалення механізмів управління кредитними ризиками та реструктуризації проблемної заборгованості [10].

Макроекономічні показники, такі як ВВП, інфляція та облікова ставка, мають значний вплив на кредитну активність банків. Зокрема, у 2024 році облікова ставка НБУ залишалася на рівні 25%, що стримувало зростання кредитування. Проте у 2025 році облікова ставка була знижена до 15,5%, що сприяло активізації кредитної діяльності банків [8; 11].

Воєнний стан в Україні суттєво вплинув на кредитну політику банків. Зокрема, було запроваджено спеціальні програми кредитування для підтримки малого та середнього бізнесу, а також спрощено процедури реструктуризації боргів для позичальників, які постраждали від війни. Ці заходи сприяли стабілізації кредитного ринку та підтримці економічної активності в країні.

Таким чином, аналіз стану банківського кредитування в Україні свідчить про посту-

пове відновлення кредитної активності, незважаючи на складні макроекономічні умови та воєнний стан. Банківський сектор демонструє адаптивність до нових викликів, впроваджуючи ефективні механізми управління кредитними ризиками та підтримуючи економічну стабільність країни.

В умовах надзвичайно високої макроекономічної нестабільності, спричиненої повномасштабною збройною агресією росії, банківське кредитування в Україні перебуває під постійним тиском системних, інституційних і політичних ризиків. Станом на 2025 рік функціонування кредитного механізму ускладнюється не лише традиційними ризиками платоспроможності та ліквідності, а й цілою низкою нових загроз, які сформувалися внаслідок трансформації економічного середовища. Їх вплив є комплексним і багатовимірним, що потребує переосмислення як стратегічних засад кредитної політики банків, так і ролі держави в стимулюванні інвестиційного відновлення.

Однією з ключових проблем є надмірно високий рівень ризиків у кредитних операціях, що спричинив значну обережність з боку як банків, так і потенційних позичальників. Станом на кінець 2023 року частка проблемних кредитів у банківській системі України становила понад 38%, а у державних банках – понад 43%, за даними НБУ [11]. Висока концентрація NPL у публічному секторі банківської системи є ознакою структурної неефективності в оцінці кредитного ризику, а також свідченням недосконалості механізмів управління активами. Цей фактор значною мірою обмежує кредитну активність, змушуючи банки підвищувати вимоги до позичальників, знижувати кредитні ліміти та акумулювати надлишкову ліквідність замість її спрямування на фінансування економіки.

Паралельно із цим формується психологічний бар'єр із боку потенційних позичальників, які, перебуваючи під впливом високої невизначеності, девальваційних очікувань та втрати доходів, демонструють знижену схильність до боргового фінансування. Особливо це характерно для домогосподарств, частка яких у структурі кредитного портфеля за 2024 рік залишалася стабільною, але обмеженою (близько 25% від загального обсягу кредитів [11]). Недовіра до банківської системи, викликана травматичним досвідом попередніх фінансових криз, лише посилюється відсутністю інституційного арбітражу у разі порушення умов договорів кредитування,

складністю реструктуризаційних процедур та високими транзакційними витратами.

Надзвичайно гострою залишається проблема обмеженого доступу малого і середнього бізнесу (МСБ) до кредитних ресурсів, що набуває системного характеру. Хоча урядова програма «Доступні кредити 5-7-9%» [12] демонструє позитивні результати в частині стимулювання кредитування, фактичне охоплення підприємств залишається фрагментарним: із понад 1,9 млн активних ФОП і підприємств МСБ у 2024 році скористалося програмою лише близько 12 тис. суб'єктів. Причини – у високій зарегульованості процедур доступу, необхідності надання матеріального забезпечення, вимогах до кредитної історії та часто невідповідності умов реальному фінансовому стану заявника. Це, у свою чергу, знижує інвестиційний потенціал регіонів та уповільнює економічне відновлення [13].

Ще однією перешкодою виступає висока вартість кредитування, яка є похідною від облікової ставки НБУ, що упродовж 2022–2024 років залишалася на рівні 25% і лише в лютому 2025 року була знижена до 15,5%. Проте, навіть за цієї ставки реальна процентна політика комерційних банків залишається стриманою. Середньозважені ставки за гривневими кредитами для бізнесу у 2024 році перевищували 20% річних, що є бар'єром для інвестиційного фінансування. Така цінова політика є наслідком інфляційних очікувань, дефіциту довгострокового ресурсного фонду та обмеженої конкуренції на банківському ринку, де 60% активів контролюється чотирма державними банками [13].

Окрему увагу слід приділити регуляторним бар'єрам, які поглиблюють асиметрії доступу до фінансових ресурсів. Надмірна зарегульованість процедур кредитного аналізу, необхідність дотримання суворих вимог до резервування під потенційні збитки, жорсткі обмеження щодо операцій з пов'язаними особами, а також недосконалість механізмів кредитного страхування формують адміністративне навантаження, що дестимулює кредитну експансію. Варто зазначити, що в Україні, на відміну від країн ЄС, не функціонують повноцінні гарантійні установи або агентства кредитного страхування, які б виконували роль посередників у зниженні ризиків при кредитуванні секторів із високим ступенем непевності.

Нарешті, необхідно розглянути системний вплив геополітичних ризиків і зовнішніх шоків. Повномасштабна війна, що триває з 2022 року,

спричинила істотні втрати інфраструктури, зменшення економічної активності, скорочення експортного потенціалу та збільшення фіскального навантаження на державу. У цих умовах валютні коливання, енергетична криза та підвищення вартості логістики чинять постійний тиск на прибутковість підприємств, що ускладнює їх кредитоспроможність. Ці ж чинники впливають на здатність банків здійснювати належну оцінку ризиків у довгострокових проектах, що призводить до ухилення від кредитування капіталомістких галузей – таких як виробництво, енергетика, агропереробка. Варто зазначити, що саме ці галузі є критичними з погляду післявоєнного відновлення країни, і їх недофінансування створює замкнене коло структурної депресії.

Таким чином, проблеми банківського кредитування в Україні мають глибоко структурний і міжфакторний характер. Вони не можуть бути усунені виключно ринковими механізмами, а вимагають системної взаємодії банківського сектору, державних інституцій, міжнародних фінансових організацій і самих позичальників. Лише поєднання адаптивної кредитної політики, впровадження інституцій державної підтримки, діджиталізації процесів та глибокої аналітичної переоцінки ризиків дозволить подолати системну кризу кредитування, яка є сьогодні однією з основних перепон до сталого зростання економіки України.

У відповідь на виклики, спричинені повномасштабною війною та економічною нестабільністю, уряд України та Національний банк України (НБУ) впроваджують низку заходів для стимулювання банківського кредитування. Одним із ключових інструментів є програма «Доступні кредити 5-7-9%», яка надає пільгові умови фінансування для малого та середнього бізнесу [12].

Станом на квітень 2025 року, в рамках цієї програми українські підприємці отримали понад 100 970 пільгових кредитів на суму близько 350 млрд грн. Зокрема, з початку 2025 року бізнес отримав 7 325 пільгових кредитів на загальну суму 23,8 млрд грн. Програма також демонструє ефективність у регіонах з високим воєнним ризиком. З початку 2025 року у таких зонах банки видали 930 кредитів на суму понад 5 млрд грн, що свідчить про зростання середньомісячних обсягів кредитування більш ніж удвічі порівняно з попередніми роками [13; 14].

Для зниження кредитних ризиків та підвищення доступності фінансування, Україна активно використовує механізми гаранту-

вання кредитів. Зокрема, державна програма «Доступні кредити 5-7-9%» передбачає часткову компенсацію процентної ставки, що зменшує фінансове навантаження на позичальників.

Крім того, Україна співпрацює з міжнародними фінансовими інституціями, такими як Європейський інвестиційний фонд (EIF), Агентство США з міжнародного розвитку (USAID) та інші, які надають гарантії та технічну допомогу для розвитку кредитного ринку. Ці програми сприяють підвищенню довіри банків до позичальників та розширенню доступу до фінансування для малого та середнього бізнесу.

Активна діджиталізація банківського сектору України сприяє оптимізації кредитного процесу, зменшенню операційних витрат та прискоренню розгляду заявок. Впровадження онлайн-платформ, мобільних додатків та електронного документообігу дозволяє банкам ефективніше обслуговувати клієнтів та знижувати ризики, пов'язані з людським фактором.

Використання скорингових моделей та штучного інтелекту (ШІ) у процесі кредитного аналізу дозволяє банкам більш точно оцінювати кредитоспроможність позичальників та знижувати рівень проблемної заборгованості. Застосування таких технологій сприяє автоматизації процесів, підвищенню ефективності прийняття рішень та зменшенню суб'єктивного впливу на оцінку ризиків.

Зокрема, впровадження ШІ у банківську сферу України дозволяє покращити якість кредитного портфеля та зменшити час, необхідний для прийняття рішень щодо надання кредитів.

Для забезпечення сталого економічного зростання та відновлення післявоєнної економіки, необхідно створити сприятливе інституційне середовище, яке б стимулювало довгострокове фінансування інвестиційних проектів. Це включає вдосконалення законодавчої бази, розвиток ринку капіталу, забезпечення прозорості та передбачуваності регуляторної політики.

Зокрема, важливо впроваджувати механізми державного та приватного партнерства, створювати спеціалізовані фінансові інструменти для фінансування інфраструктурних та інноваційних проектів, а також забезпечувати ефективну координацію між різними гілками влади та фінансовими інституціями.

Окреслені проблеми банківського кредитування в Україні та напрямки їх подолання узагальнено в табл. 4.

Таблиця 4

Ключові проблеми банківського кредитування в Україні та напрямки їх подолання

Ключові проблеми	Пропоновані рішення та інструменти	Потенційні наслідки реалізації
Високий рівень кредитних ризиків (NPL, дефолти, втрата застав)	Розширення державних гарантій; реструктуризація; впровадження систем автоматичного моніторингу ризиків	Підвищення довіри банків до позичальників; зменшення обсягів проблемних активів
Обмежений доступ МСБ до фінансування	Програма «5-7-9%»; інститути розвитку; гарантії EIF, USAID, кредитні хаби у регіонах	Активізація підприємницької активності; нарощення ВВП за рахунок МСБ; зменшення тінізації бізнесу
Висока вартість ресурсів через облікову ставку НБУ	Поступове зниження облікової ставки; компенсація частини відсотків державою; залучення дешевих зовнішніх ресурсів	Зростання обсягів інвестиційного кредитування; підвищення платоспроможності позичальників
Недосконалість механізмів кредитного страхування	Створення національного агентства гарантування кредитів; розвиток інструментів портфельного страхування	Зниження рівня кредитного ризику для банків; розширення кредитування секторів з високим ступенем ризику
Недовіра позичальників, низька фінансова грамотність	Програми просвіти; електронні калькулятори; прозорість умов кредитів; спрощення процедури отримання	Підвищення активності з боку населення та підприємців; зниження ризику невиконання умов кредитного договору
Бюрократія та тривалі строки розгляду заявок	Автоматизація процесу; впровадження ШІ у кредитний скоринг; використання е-платформ	Прискорення процесу видачі кредитів; скорочення операційних витрат банків; зменшення кількості помилок при оцінці ризику
Відсутність довгострокового інвестиційного ресурсу	Запровадження інвестиційних облігацій; розвиток пенсійного фонду; держава як гарант довгострокових проєктів	Формування стійкої фінансової бази для відбудови інфраструктури; підтримка стратегічних секторів економіки
Геополітичні та енергетичні ризики	Диверсифікація ризиків; ESG-скоринг; спеціальні кредитні продукти для секторів оборони та енергонезалежності	Розвиток стійких до криз підприємств; адаптація банківських моделей до умов воєнного й поствоєнного періоду

Джерело: сформовано авторами

Таким чином, активізація та оптимізація банківського кредитування в Україні потребує комплексного підходу, який поєднує державну підтримку, впровадження сучасних технологій, розвиток інституційного середовища та співпрацю з міжнародними партнерами.

Висновки. Зафіксовано тенденцію переорієнтації банківської системи з інвестиційного кредитування підприємств на споживчі, короткострокові та незабезпечені кредити. Акцентовано щодо проблемної структури кредитного портфеля (частка інфраструктурних та інноваційно-виробничих позик не перевищує 8–9%).

Виявлено низку системних обмежень: надмірну концентрацію проблемної заборго-

ваності в державному банківському секторі (частка NPL понад 43%); високі процентні ставки, слабкий розвиток механізмів гарантування та страхування кредитів; обмежений доступ малого та середнього бізнесу до фінансування; а також вплив зовнішніх шоків – геополітичних, валютних, енергетичних.

Наголошено щодо ролі Національного банку України та держави в організації кредитного середовища – функція регулятора має доповнюватися активною стимулювальною політикою.

Має бути поєднано системний аналіз кредитного процесу з його інституційною реконцептуалізацією – імплементовано модель адаптивної кредитної політики з поєднанням

ризик-орієнтованого скорингу та гарантованими механізмами державної підтримки.

Доведено важливість переходу від пасивного банківського посередництва до проактивної участі банків у формуванні попиту на кредит; запропоновано диференційований підхід до підтримки позичальників із воєнних регіонів через запровадження зон спеціального кредитного режиму.

Аргументовано, що лише інтеграція новітніх фінансових технологій (AI-скоринг, digital onboarding, smart contracts) із системними

реформами фінансової інфраструктури та стандартизацією інформаційної відкритості позичальників може забезпечити ефективну трансформацію кредитної діяльності банків.

У перспективі підвищену увагу слід приділити дослідженню кредитного ризик-менеджменту в умовах високої турбулентності: необхідне розроблення багатфакторних моделей прогнозування неплатежів, які враховують не лише фінансові, а й нефінансові параметри – регіональні, галузеві, поведінкові.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Герасименко, А.. Банківське кредитування промислових підприємств: економічна сутність і принципи реалізації. *Вісник Університету банківської справи*. 2021. № 2 (41). С. 40–48. URL: <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/download/424/424>
2. Національний банк України. Постанова «Про затвердження Положення про визначення банками України розміру кредитного ризику за активними банківськими операціями» № 351 від 30.06.2023. URL: <https://bank.gov.ua/ua/legislation/Regulations/I3512023> (дата звернення: 15.04.2025)
3. Національний банк України. Звіт про фінансову стабільність. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report>. (дата звернення: 15.04.2025)
4. Корнеєв, В., Забчук, Г., Івашук, О., Винник, Т., Рудан, В. Компаративний аналіз банківського кредитування підприємств України в умовах війни. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2024. № 6(59). С. 11–23. URL : <https://doi.org/10.55643/fcaptr.6.59.2024.4533>
5. Дзюблюк, О. Проблеми активізації банківського кредитування реального сектору економіки в умовах воєнного стану. *Вісник Економіки*. 2023. № 3. С. 8–25. URL: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>
6. OECD. Finance and investment. 2023. URL: <https://www.oecd.org/finance/sustainable-finance/> (дата звернення: 15.04.2025)
7. Крупка, М., Ванькович, Д., Кульчицький, М. Банківське кредитування пріоритетних галузей економіки в механізмі реалізації фінансової політики України. *Економіка та суспільство*. 2024. № 60. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-21>
8. Національний банк України. Статистика фінансового сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (дата звернення: 15.04.2025)
9. Мінфін. Показники діяльності банків. URL: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.04.2025)
10. Пінчук Ю. Непрацюючі кредити: між успіхами та викликами 2025 року. Investment Lawyer Group. 2025. URL: https://investlaw-group.com/nepraczuuyuchi-kredyty-mizh-uspihamy-ta-vyklykamy-2025-roku/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.04.2025)
11. Національний банк України. Фінансова стабільність. URL: <https://bank.gov.ua/ua/stability> (дата звернення: 15.04.2025)
12. Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання фінансової державної підтримки» № 28 від 24.01.2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 15.04.2025)
13. Державна програма підтримки бізнесу «Доступні кредити 5-7-9%»: у пошуках оптимального дизайну. Укрінформ. 2024. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3836803-derzavna-programa-pidtrimki-biznesu-dostupni-krediti-5-7-9-u-posukah-optimalnogo-dizajnu.html> (дата звернення: 15.04.2025)
14. Доступні кредити 5-7-9%: з початку 2025 року середньомісячні обсяги кредитування бізнесу у зонах високого воєнного ризику зросли вдвічі. Черкаська обласна державна адміністрація. 2025. URL: https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/dostupni-kredyty-5-7-9-z-pochatku-2025-roku-serednomisyachni-obsyagu-kredytuvannya-biznesu-u-zonah-vysokogo-voennogo-ryzuku-zrosly-vdvichi/?utm_source=chatgpt.com (дата звернення: 15.04.2025)

REFERENCES:

1. Herasymenko, A. (2021) Banking lending to industrial enterprises: economic essence and principles of realization [Bankivske kredytuvannia promyslovykh pidpriemstv: ekonomichna sutnist i pryntsyry realizatsii].

Visnyk Universytetu bankivskoi spravy – Bulletin of the Banking University, vol. 2 (41), pp. 40–48. Available at: <https://ser.net.ua/index.php/SER/article/download/424/424> (in Ukrainian)

2. Natsionalnyi bank Ukrainy. Postanova «Pro zatverdzhennia Polozhennia pro vyznachennia bankamy Ukrainy rozmiru kredytnoho ryzyku za aktyvnymy bankivskymy operatsiiamy» №351 vid 30.06.2023 [National Bank of Ukraine. (2023, June 30). Resolution "On approval of the Regulation on determining the amount of credit risk by Ukrainian banks for active banking operations" No. 351]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/legislation/Regulations/l3512023> (accessed April 15, 2025)

3. Natsionalnyi bank Ukrainy. Zvit pro finansovu stabilnist. 2024 [National Bank of Ukraine. (2024). Financial Stability Report]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/stability/report> (accessed April 15, 2025)

4. Kornieiev, V., Zabchuk, H., Ivashchuk, O., Vynnyk, T., & Rudan, V. (2024) Komparatyvnyi analiz bankivskoho kredytuvannia pidpriemstv Ukrainy v umovakh viiny [Comparative analysis of banking lending to Ukrainian enterprises in the context of war]. *Finansovo-kredytna diialnist: problemy teorii ta praktyky – Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, vol. 6(59), pp. 11–23. Available at: <https://doi.org/10.55643/fcaptr.6.59.2024.4533>

5. Dziubliuk, O. (2023) Problemy aktyvizatsii bankivskoho kredytuvannia realnoho sektoru ekonomiky v umovakh voiennoho stanu [Problems of activating bank lending to the real sector of the economy under martial law]. *Visnyk Ekonomiky – Bulletin of Economics*, vol. 3, pp. 8–25. Available at: <https://doi.org/10.35774/visnyk2023.03.008>

6. OECD. (2023). Finance and investment. Available at: <https://www.oecd.org/finance/sustainable-finance/> (accessed April 15, 2025)

7. Krupka, M., Van'kovych, D., & Kulchytskyi, M. (2024) Bankivske kredytuvannia priorytetnykh haluzei ekonomiky v mekhanizmi realizatsii finansovoi polityky Ukrainy [Banking lending to priority sectors of the economy in the mechanism of realization of financial policy of Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo – Economy and society*, vol. (60). Available at: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-60-21>

8. Natsionalnyi bank Ukrainy. Statystyka finansovoho sektoru [National Bank of Ukraine. Financial Sector Statistics]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-financial> (accessed April 15, 2025)

9. Minfin. Pokaznyky diialnosti bankiv [Ministry of Finance. Indicators of banking activity]. Available at: https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/?utm_source=chatgpt.com (accessed April 15, 2025)

10. Pinchuk Yu. Nepratsiuiuchi kredyty: mizh uspihamy ta vyklykamy 2025 roku. Investment Lawyer Group. 2025 [Pinchuk, Yu. (2025). Non-performing loans: between successes and challenges of 2025. Investment Lawyer Group]. Available at: https://investlaw-group.com/nepraczyuyuchi-kredyty-mizh-uspihamy-ta-vyklykamy-2025-roku/?utm_source=chatgpt.com (accessed April 15, 2025)

11. Natsionalnyi bank Ukrainy. Finansova stabilnist [National Bank of Ukraine. Financial stability]. Available at: <https://bank.gov.ua/ua/stability> (accessed April 15, 2025)

12. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy «Pro nadannia finansovoi derzhavnoi pidtrymky» № 28 vid 24.01.2020 r. [Cabinet of Ministers of Ukraine. (2020, January 24). Resolution "On providing financial state support" No. 28]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020-%D0%BF#Text> (accessed April 15, 2025)

13. Derzhavna prohrama pidtrymky biznesu «Dostupni kredyty 5-7-9%»: u poshukakh optimalnoho dyzainu. Ukrinform. 2024 [State business support program "Affordable loans 5-7-9%": in search of the optimal design. Ukrinform. (2024)]. Available at: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3836803-derzhavna-programa-pidtrimki-biznesu-dostupni-kredyty-5-7-9-u-posukah-optimalnogo-dizajnu.html> (accessed April 15, 2025)

14. Dostupni kredyty 5-7-9%: z pochatku 2025 roku serednomisiachni obsiahy kredytuvannia biznesu u zonakh vysokoho voiennoho ryzyku zrosly vdvichi. Cherkaska oblasna derzhavna administratsiia. 2025 [Affordable loans 5-7-9%: since the beginning of 2025, the average monthly volumes of business lending in high military risk zones have doubled. Cherkasy Regional State Administration. (2025)]. Available at: https://ck-oda.gov.ua/novyny-cherkaskoyi-oblasti/dostupni-kredyty-5-7-9-z-pochatku-2025-roku-serednomisyachni-obsyagy-kredytuvannya-biznesu-u-zonah-vysokogo-voyennogo-ryzyku-zrosly-vidvichi/?utm_source=chatgpt.com (accessed April 15, 2025)